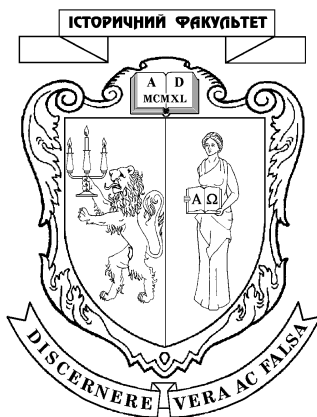

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Кафедра етнології

Історія української етнології: навчальна програма та методичні рекомендації з курсу

для студентів історичного факультету
(ОС бакалавр)
спеціальності 032 Історія та археологія
спеціалізації “етнологія”

Львів
ЛНУ імені Івана Франка
2023

Затверджено на засіданні кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.

Уклав: доц. кафедри етнології, к.і.н. *Гілевич Ігор Ярославович*

Відповідальний за випуск проф., д-р іст. наук. Р. Б. Сілецький

Рецензент доц., канд. іст. наук Г. В. Рачковський

Макет доц. І. Я. Гілевич

Вступ

Мета навчальної дисципліни: на основі використання найновіших здобутків української та світової етнологічної науки та інших галузей знань розглянути шляхи становлення і розвитку української етнологічної науки: школами, періодами, методологічними підходами, представниками, проблематикою, науковими проектами, термінологією.

Завдання:

- ⊙ розкрити особливості формування субдисципліни “історія етнології/культурної антропології” у в північноамериканській, західноєвропейській та українській традиціях;

- ⊙ ознайомити студентів з основними підходами до періодизації історії української етнології (В. Горленко та ін.);

- ⊙ розглянути передумови, характерні риси та наслідки кожного періоду та етапу в розвитку української етнології на тлі відповідних процесів у світовій науці;

- ⊙ ознайомити студентів із науковою спадщиною провідних українських етнологів XIX – початку XXI ст.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- ⊙ основні періоди та етапи української етнологічної науки з кінця XVIII ст. до наших днів, осередки, специфіку їхньої діяльності, представників та найважливіші праці останніх.

вміти:

- ⊙ критично опрацьовувати історіографічну літературу;
- ⊙ самостійно розглядати етнологічні праці як пам’ятки історіографії;

- ⊙ готувати історіографічні огляди з історії розробки різних проблем з предметного засягу етнологічної науки чи історії вивчення певних ділянок традиційної та сучасної культури українців.

Тема 1. Вступ до історії української етнологічної науки

Формування історії етнології/культурної антропології як субдисципліни в США у 60–70-х рр. XX ст. Особливості викладання історії етнології в навчальних закладах України.

Періодизація української етнології в історіографії: накопичення етнографічних знань; становлення етнографічної науки; етапи її розвитку в XIX–XX ст. Позитиви та недоліки схеми В. Горленка.

Специфічні риси історії української етнології.

Історіографія історії української етнології. Праці М. Максимовича, О. Пипіна, М. Сумцова, О. Огоновського. “Історія української етнографії” Ф. Колесси. Особливості та основні результати досліджень з історії української етнології в повоєнний період та в незалежній Україні. Історіографічні студії В. Горленка та Р. Кирчіва.

Школи і напрямки в українській етнології. Романтизм і міфологізм (перша пол. XIX ст.). Історично-порівняльний напрям в етнографії (М. Драгоманов, В. Антонович). Харківська “міфологічно-плеємінна” школа О. Потебні. Еволюціоністський напрямок в етнології (Ф. Вовк, І. Франко, В. Гнатюк). Порівняльно-історичний метод в етнологічних дослідженнях. Використання М. Грушевським ідей західноєвропейської соціологічної школи Е. Дюркгейма для трактування українського матеріалу. Радянська школа в етнографії, її здобутки та втрати. Напрямок історичної етнології в сучасній українській науці.

Рекомендована література

Горленко В. Ф. Нариси з історії української етнографії та російсько-українських етнографічних зв'язків. К.: Наукова думка, 1964. 248 с.

Горленко В. Ф. Становление украинской этнографии конца XVIII – первой половины XIX ст. К.: Наукова думка, 1988. 213 с.

Горленко В., Кирчів Р. Історія української етнографії (XII – середина XIX ст.). К.: ПоліграфКонсалтинг, 2005. 400 с.

Кирчів Р. Ф. Етнографічно-фольклористична діяльність “Руської трійці”. К.: Наукова думка, 1990. 339 с.; Львів : ІН НАН України, 2011. – 423 с.

Колесса Ф. Історія української етнографії / [передм. Г. А. Скрипник]. К., 2005. 368 с.

Пыпин А. Н. История русской этнографии. – В 4 т. – СПб. : Типогр. М. М. Стасюлевича, 1891. – Т. 3. Малорусская этнография. – 425 с.

Тема 2. Розвиток етнографічних знань про українців від XII до середини XVIII ст.

“Повість временних літ” про етногенез слов’ян та етнографічні особливості східнослов’янських племен. Етнографічні сюжети в давньоруській поемі “Слово о полку Ігоревім” (XII ст.) та у зводі законів “Руська правда”.

Етнографічна традиція і розвиток народознавчих знань в Україні у XIV – середині XVII ст. Відомості про українців в “Хроніках” польських авторів середини XVI ст. Матвія Стрийковського та Мартина Бельського. Твір С. Кльоновича “Роксоланія”. Відгомін народного життя в козацьких літописах XVII–XVIII ст. Густинський літопис (бл. 1620) як джерело до вивчення побутових рис українців, зокрема, способу життя і звичаїв козаків. Народна мова й етнографічні мотиви в козацьких літописах Самовидця і Граб’янки. Військові звичаї з життя козаків у літописі Самійла Величка. Подорожі сірійця Павла Алеппського (1654, 1655), венеціанця Альберта Віміні та француза П’єра Шевальє і їхні враження про культуру і побут українського народу середини XVII ст., зокрема, козаків. Проспер Меріме і його праця “Українські козаки та їх останні гетьмани”.

Народознавчі матеріали в думах та історичних піснях.

Етнографічні матеріали в полемічній літературі. “Послання” І. Вишенського.

Етнографічні елементи в історичних творах другої пол. XVII–XVIII ст.: “Кройніці” Феодосія Сафоновича (1673), “Синописі”

(1674), “Рукописній книзі Космографія” (сер. XVII ст.) Климентія Зиновієва.

Внесок українських вчених у дослідження етнографії народів світу. “Краткое описание о народе остячком” Г. Новицького (1715). Подорожі Василя Григоровича-Барського по країнах Європи, Азії і Африки (сер. XVIII ст.).

Рум’янцевський опис Лівобережної України 1765–1769 рр. як цінне джерело до вивчення етнографічних особливостей народу.

Рекомендована література

Возняк М. Історія української літератури // Возняк М. Студії над українськими літописами / упор. Назар Федорак. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. С. 33–118.

Тема 3. Розвиток української етнографії в останній чверті XVIII – на початку XIX ст.

Історичні передумови активізації етнографічних досліджень.

Перші спеціальні праці з українського народознавства і становлення методики етнографічних досліджень. Книга Г. Калиновського “Описание свадебных украинских простонародных обрядов в Малой России и в Слободской украинской губернии...” (1777), що поклала початок українській етнографії.

Описи Київського, Чернігівського, Новгород-Сіверського та Харківського намісництв 80-х рр. XVIII ст. Опис Полтавської губернії (1809) Федора Каруновського. Краєзнавчі характеристики земель, що входили до намісництв, – цінне джерело до вивчення побутових рис українців.

Етнографічні експедиції по Україні А. Гюльденштедта (1774). Щоденник вченого. Анкети - програми для збирання етнографічних відомостей Г. Міллера. Перша етнографічна програма Ф. Туманського (1779) та подорожі Василя Зуєва по Півдню України (1781–1782).

“Записки о Малороссии, ее жителейх и произведениях” Якова Марковича (1798 р.) як важливе джерело побутової характеристики українців.

Праця І. Георгі “Описание всех в Российском государстве обитающих народов” (1799). М. Антоновськый як автор останньої частини твору І. Георгі.

Початки етнографічних досліджень у Галичині, Буковині й на Закарпатті (кінець XVIII — перші десятиліття XIX ст.). “Найновіші природознавчо-політичні подорожі в 1788—1795 роках через дакійські та сарматські або північні Карпати” (в 4 тт.) Бальтазара Гакке (Гакета) (1739—1815). “Задністрянська околиця між Стриєм і Лімницею” поляка Ігнація Любич-Червінського (1749-?) – перша етнографічна монографія про окремий етнографічний район (Східна Бойківщина).

Збирацька діяльність та наукова спадщина Зоріана Доленги-Ходаковського.

Рекомендована література

Возняк М. Історія української літератури // Возняк М. Студії над українськими літописами / упор. Назар Федорак. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. С. 33–118.

Кирчів Р. Ф. Етнографічне дослідження Бойківщини. К.: Наукова думка, 1978. 174 с.

Макарчук С. Етнографічні сюжети в описових творах про намісництва і губернії підросійської України останньої чверти XVIII – першої половини XIX століть // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Львів, 2010. Т. ССLIX: Праці Секції етнографії і фольклористики / ред. тому Олег Купчинський. С. 627–638.

Тарнавський Р. Нотатки Бальтазара Акé про гуцульське весілля як матеріал для роздумів над етимологією слова “коровай” // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Львів, 2014. Вип. 15. С. 131–140.

Czerwinski I. Okolica zadniestrka między Stryiem i Łomnicą. Czyli opis ziemi, dawnych kłesk, lub odmian tej okolica. Lwow, 1811. 281 s.

Rygielska M. Monografia Ignacego Lubicz Czerwińskiego „Okolica Za-dniestrka”. Wrocław, 2019. 326 s.

Тема 4. Формування перших етнографічних осередків в Україні (20–30-ті рр. XIX ст.)

Історичні передумови розвитку етнографії в першій половині XIX ст.

Виникнення народознавчих центрів у Наддніпрянській Україні.

Харків як провідний регіональний центр українського народознавства 20–30-х років XIX ст. Діяльність Харківського гуртка “любителів української народності” під керівництвом Ізмаїла Срезневського. Видання шести випусків журналу “Запорожская старина” (1833–1838). Студії над українською мовою Амвросія Метлинського, публікації про українські повір’я і звичаї Костянтина Сементовського. Дослідження Миколи Костомарова (“Об историческом значении русской народной поэзии” (1843)).

Львівський народознавчий осередок “Руська трійця” (1830-ті). Ідеї просвітництва діячів “Руської трійці”. Етнографічна діяльність М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького. Видання першого українського альманаху “Русалка Дністрова” (1837).

Етнографічні експедиції членів “Руської трійці” в Галичині і Закарпатті. Програмне спрямування збирання етнографічних матеріалів.

Зв’язки членів “Руської трійці” з І. Срезневським, О. Бодянським, П. Шафариком, В. Ганкою та іншими слов’янськими діячами.

Видання і публікації членів гуртка та їхніх однодумців. “Русское весіле” (1835) Й. Лозинського. Нариси І. Вагилевича про етнографічні групи українців Карпат. Публікація Я. Головацьким збірки “Народные песни Галицкой и Угорской Руси” (1878) та монографії про народний одяг українців Галичини та Закарпаття.

Рекомендована література

Вагилевич І. Бойки, русько-слов’янський люд у Галичині / Пер. з польс. Р. Кирчіва // Жовтень (Львів). 1978. № 12. С. 117–130.

Головацький Я. Подорож по Галицькій та Угорській Русі... // Подорожі в Українські Карпати : Збірник. Упорядник М. Вальо. Львів : Каменяр, 1993. С. 22–101.

Довгович В. Зауваження до етнографії як до науки пер. з угор. Наталії Коляджин. Ужгород: Гражда, 2003. 23 с. (укр., угор. мовами).

Кирчів Р. Ф. Етнографічно-фольклористична діяльність “Руської трійці”. К.: Наукова думка, 1990. 339 с.; Львів : ІН НАН України, 2011. 423 с.

Кирчів Р. Історія української фольклористики. Львів, 2017. Т. 1. Преромантична і романтична фольклористика. 523 с.

Тема 5. Завершення процесу становлення етнографії як науки (40–50-ті рр. XIX ст.)

Перетворення Києва у провідний національний центр розвитку українського народознавства. Етнографічна діяльність М. Максимовича, М. Костомарова, Т. Шевченка та О. Афанасьєва-Чужбинського.

Культура і побут українського народу в описах кореспондентів Російського географічного товариства (РГТ).

У 50–60-х рр. XIX ст. важлива роль в організації науково-етнографічної діяльності в Україні належить заснованій у Києві 1851 р. “Комісії для опису губерній Київського учбового округу”. У 1854 р. при Комісії відкрили відділення етнографії – перший офіційний народознавчий осередок в Україні. В роботі комісії брали участь відомі вчені М. Максимович, М. Іванишев, М. Маркевич, Д. Журавський, А. Метлинський, письменник і етнограф А. Афанасьєв-Чужбинський.

Вона розробила і розповсюдила спеціальну етнографічну програму І. Дабіжі та А. Метлинського (1854). Питання матеріальної і духовної культури (поселення, житло, знаряддя праці, засоби пересування, одяг, їжа) господарської діяльності, побутових, сімейних і громадських звичаїв і обрядів та фольклору у програмі. Методичні засади програми. Впровадження методу картографування при систематизації етнографічних матеріалів.

Члени Комісії організувала низку експедицій для етнографічного дослідження населення центральної України. Було зібрано великий матеріал і підготовлено серйозні дослідження, розгорнулася, зокрема, велика і плідна збирацька діяльність француза за походженням Дем’яна Делафліза, який створив дев’ять альбомів з описами побуту українців Київщини та Чернігівщини.

Експедиційна подорож по Україні О. Афанасьєва-Чужбинського (1852) та його дослідження: “Быт малорусского крестьянина (преимущественно в Полтавской губернии)” (1855); “Общий взгляд на быт Приднепровского крестьянина” (1856), “Поездка в Южную Россию” (1861–1863).

Рекомендована література

Етнографічні писання Костомарова: зібрані заходом Акад. коміс. укр. історіографії / за ред. М. Грушевського; Іст. секція Всеукр. акад. наук. [Київ]: Держ. вид-во України, 1930. – XXIV, 352 с. (Записок б. Українського наукового товариства в Києві; т. 35).

Наулко Всеволод. Творча спадщина Домініка П'єра де ля Фліза як джерело історико-етнографічних і краєзнавчих досліджень // Спеціальні історичні дисципліни. 2000. Вип. 5. С. 37–52.

Попов П. М. М. Костомаров як фольклорист і етнограф. К.: Наукова думка, 1968. 113 с.

Рабинович М. Г. Ответы на программу Русского географического общества как источник для изучения этнографии города // Очерки истории русской этнографии, фольклористики и антропологии. Вып. V. Москва: Наука, 1971. С. 36–61.

Скуратівський В. Т. Етнографічна діяльність Д. П. Делафліза // НТЕ. 1981. № 5. С. 57–67.

Яременко Василь. Українські родинні святощі у спадщині Тараса Шевченка // Українська родина. Родинний і громадський побут / За ред. Л. Орел. К.: Вид-во ім. О. Теліги, 2000. С. 303–320.

Тема 6. Українська етнографія в 60–70-х рр. XIX ст.

У другій половині XIX ст. українська етнологія продовжувала розвиватись у руслі основних напрямів західноєвропейської науки. На зміну романтизму і міфологічній школі приходить новий напрям у науці, в основі якого лежали й нові підходи до етнології: позитивізм, реалізм, еволюціонізм та ін. Зміцнюється історична школа, представники якої (В. Антонович, М. Драгоманов) намагаються довести зображення історичної реальності у фольклорі. Порівняння

епічних творів і літописних текстів стає провідним методом етнології.

Зі створенням у Києві Південно-західного відділу Російського географічного товариства (1873) в Україні намітилися нові напрями розвитку народознавчої науки. Завдяки таким співробітникам Відділу, як, зокрема, В. Антонович, П. Чубинський, Ф. Вовк, М. Драгоманов, І. Рудченко, О. Русов, П. Житецький, М. Лисенко, О. Пчілка. Товариство отримувало не тільки цінний фольклорно-етнографічний матеріал, а й узагальнений аналіз великого масиву етнокультурних реалій на засадах модерних методологій і методик.

Серед етнографів Наддніпрянської України другої половини ХІХ ст. найколотитнішою постаттю був Павло Чубинський (1839–1884), який очолював Південно-Західний відділ і під керівництвом якого постало фундаментальне семитомне видання “Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Русским географическим обществом Юго-Западного отдела. Материалы и исследования” (Санкт-Петербург, 1872–1878) (стічна історія, статистика, звичаєве право, усна народна творчість, риси матеріальної культури, етнографія національних меншин). Він зумів органічно поєднати історичні, статистичні, правові та економічні дані з багатючими етнографічними і фольклорними матеріалами, розширив межі досліджень, удосконалив методику збору та опрацювання польових народознавчих джерел. Завдяки титанічній енергії і неабияким організаторським здібностям П. Чубинського, в 1869–1870 рр. були проведені три масштабні експедиційні обстеження в Україні та суміжних з нею етнічні українські землі сучасних Білорусії і Польщі, матеріали яких згодом і стали основою “Трудов”.

Організація ІІІ Археологічного з’їзду у Києві (1874). Робота етнографічного відділення з’їзду. Доповіді М. Костомарова, В. Антоновича, Ф. Вовка.

Перший перепис населення Києва (1874). Видавнича діяльність Відділу. “Записки Юго-Западного отделения..”, видання праць Археологічного з’їзду та окремих етнографів. народознавчі публікації на сторінках газети “Киевский телеграф”.

Найцікавішою постаттю на ниві польської етнографії і фольклористики другої половини XIX ст. є Оскар Кольберг (1814–1890). У величезній науковій спадщині О. Кольберга (80 томів) вагоме місце займають роботи, присвячені українцям. Однією з кращих є чотиритомна фольклорно-етнографічна монографія “Покуття” (1882–1889), появі якої передувала велика скрупульозна збирацька робота дослідника.

Основні тенденції розвитку етнографічних досліджень на західноукраїнських землях в 1860–1880-х рр. Діяльність “Етнографічно-статистичного кружка” у Львові.

Рекомендована література

Білоус В. Етнографічні дослідження на західноукраїнських землях у третій чверті XIX ст. Львів: ІН НАН України, 2000. 187 с.

Дашкевич Я. Закарпаття в українській етнографічній науці середини 60-их – 70-их рр. XIX ст. // НЗ. – 2004. – № 1–2. – С. 1–15.

Збир І. Оскар Кольберг і його збірник “Покуття”: монографія. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 269 с.

Кирчів Р. Роль «Просвіти» у розвитку українського народознавства // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: Збірник наукових праць. Львів: ІУ НАН України, 2010. Вип. 19. С. 189–195.

Куницький О., Чубинська К. Перша етнографічна експедиція на Правобережну Україну // НТЕ. – 1971. – № 6. – С. 66–70.

Скрипник Г. Науковий доробок Павла Чубинського в контексті сучасної української етнології // Матеріали до української етнології. – 2009. – № 8 (11). – С. 4–22.

Тема 7. Розвиток етнографічних студій в Наддніпрянщині в 80-х рр. XIX – на поч. XX ст.

Значною подією останньої чверті XIX ст. в Україні стало заснування першого історичного часопису “Київська Старовина” (1882). Дописувачами періодичного видання були відомі тогочасні історики, етнографи, археологи, громадські діячі: В. Антонович, М. Біляшівський, М. Костомаров, М. Сумцов, О. Потєбня, В. Ястребов

та ін. Тут було вміщено десятки праць та матеріалів на етнографічну тематику.

Одним із найактивніших дописувачів етнографічних матеріалів був дослідник-аматор Іван Бінковський. Більшість із них ґрунтуються на матеріалах, які автор зібрав у селах Старокостянтинівського та Заславського повітів Волинської губернії

Володимир Ястребов на основі власних багаторічних польових досліджень на теренах Херсонської губернії публікував як окремі видання (“Матеріали по етнографії Новоросійського краю”, 1894 р., у двох частинах), так і численні статті на сторінках “Київської старовини” (про весільні обрядові хліби, про союзи неодруженої молоді, про парубоцтво).

Видатною постаттю тогочасної української науки був професор Харківського університету Микола Сумцов. На особливу увагу заслуговують праці “Хлеб в обрядах и песнях” (1885), “Культурные переживания” (1902) та ін.

Етнографічна діяльність В. Антоновича в Київському університеті. Програми з комплектування етнографічного відділу Київського художньо-промислового музею (1904). Цільові експедиції і результати обстежень Данила Щербаківського на Київщині, Полтавщині, Волині. Його культурно-освітня та популяризаторська діяльність. Народознавчі дослідження в Українському науковому товаристві (1907).

Регіональні дослідження Петра Іванова (Куп’янський у.) та Василя Іванова (Харківська губ.). Етнографічна діяльність Д. Яворницького в Катеринославі. Комплектування колекції козацької старовини в музеї ім. О. Поля. Праці Д. Яворницького “Історія запорізьких козаків” (Т. 1-3, 1895–1900), “Запорожье в остатках старины и преданиях народа” (Т. 1-2, 1888).

На початку ХХ ст. потужний етнографічний осередок на чолі з Василем Кравченком сформувався навколо відділу етнографії Товариства дослідників Волині (м. Житомир).

Велику збирацьку роботу на теренах Волинської губернії наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. проводили співробітники музею барона Федора фон Штейнгеля у містечку Городку біля Рівного.

Етнографічні дослідження представників української діаспори в Болгарії, Швейцарії та Франції (М. Драгоманов, Ф. Вовк та ін.). Етнографічні матеріали на сторінках збірників “Громада” в Женеві (1878). Статті Ф. Вовка про культуру і побут українців у французькому журналі “Revue des traditions Populaires” та французьких енциклопедичних виданнях. Праця вченого “Шлюбний ритуал та обряди на Україні” (Париж, 1891 р., 1892 р.).

Рекомендована література

Айзеншток И. Я. Фольклорно-этнографическая деятельность П. В. Иванова // Очерки истории русской этнографии, фольклористики и антропологии. Вып. V. Москва: Наука, 1971. С. 102–110.

Джерела з історії Українського наукового товариства в Києві / Валентин Онопрієнко, Тетяна Щербань; НАН України, Центр дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва. Київ: [Інформ.-аналіт. агентство], 2008. 351 с.

Мандебура О. Микола Сумцов і проблеми соціокультурної ідентичності. К.: ІПіЕНД, 2011. 276 с.

Ошуркевич О. Ф. Фольклорно-етнографічна проблематика у діяльності Товариства дослідників Волині (1900–1920 рр.) // Велика Волинь: минуле і сучасне: Матеріали міжнародної наук. краєзнавчої конф. – Хмельницький – Ізяслав – Шепетівка, 1994. С. 34–37.

Сумцов Н. Ф. Хлеб в обрядах и песнях [Электронная копия]. Харьков: Тип. М. Ф. Зильберберга, 1885

Шевчук С. І. Фольклорно-етнографічні студії Городоцького музею // НТЕ. 1983. № 6. С. 60–64.

Шубравська М. М. Д. І. Яворницький. Життя, фольклорно-етнографічна діяльність. К.: Наукова думка, 1972. 254 с.

Тема 8. Етнологічні студії в Науковому товаристві імені Шевченка у Львові (1895–1914)

Передумови. Роль досліджень молодого І. Франка в розвитку етнографічної думки (1870-1880-ті). Публікації фольклорно-етнографічних матеріалів у рубриці “Із уст народу” на сторінках журналу “Житє і слово” (1894–1895).

Термін “етнологія” в українській науці. Класифікація народознавчих наук Ф. Вовка.

Діяльність Етнографічної комісії НТШ (з 1898) та її друківані органи – “Етнографічний збірник” (1895) та “Матеріяли до українсько-руської етнології” (з 1899). Організаційна, наукова і видавнича праця І. Франка, В. Гнатюка та Ф. Вовка.

Найцінніші дослідження Ф. Вовка (стаття “Антропометричні досліди українського населення Галичини, Буковини й Угорщини: І. “Гуцули” (1908) та узагальнююча праця вченого “Етнографічні особливості українського народу” (це розділ колективної монографії “Український народ в його минулому та сучасному”) (1916)). Стаття І. Франка “Етнографічна експедиція на Бойківщину” (1905). “Етнографічні матеріали з Угорської Русі” (у 6 т.) В. Гнатюка. Фундаментальне дослідження В. Шухевича “Гуцулицина” (у 4 част.).

Етнографічні програми та анкети. Роль В. Гнатюка у створенні кореспондентської мережі. Індивідуальні та комплексні (1903–1906) експедиційні дослідження.

Етнографічні колекції музею НТШ (1895).

Рекомендована література

Вовк Ф. Децо про теперішній стан і завдання української етнології // МУРЕ. 1899. Т. 1. С. VI-XIX.

Глушко М. “Матеріяли до українсько-руської етнології” – історичне видання Наукового товариства імені Шевченка у Львові (до 120-річчя початку друку) // НТЕ. 2019. № 3. С. 5–24.

Глушко М. Народознавчі дисципліни у дослідженнях Наукового товариства ім. Шевченка: дефініції і предметний засяг // Записки

Наукового товариства імені Шевченка. Львів, 2010. Т. ССLIX: Праці Секції етнографії і фольклористики. С. 335-363.

Глушко М. Іван Франко – ініціатор та учасник народознавчої експедиції 1904 року // Українське літературознавство. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. Вип. 84. С. 131–144.

Сокіл Г. Українська фольклористика в Галичині кінця ХІХ – першої третини ХХ століття: історико-теоретичний дискурс : монографія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 586 с.

Сапеляк О. Етнографічні студії в Науковому товаристві ім. Шевченка (1898–1939 р.р.). Львів, 2000. 207 с.

Тема 9. Наукові дослідження Етнологічних центрів ВУАН (1918 – поч. 1930-х рр.)

Бурхливий розвиток української етнографії в 20-ті - на поч. 30-х років ХХ ст. Діяльність Етнографічної комісії на чолі з академіком А. Лободою.

Музей-кабінет антропології та етнології ім.Хведора Вовка (1921-1933 рр.) та його видання “Антропологія” (4 т.) і “Матеріали до етнології” (1929-1931). О. Алешо, Л. Шульгіна, Н. Заглада, А. Онищук, А. Носів (Носов), М. Рудинський. Періодичні видання: “Етнографічний вісник” (1925–1932), “Бюлетені етнографічної комісії ВУАН” (1926), “Записки Етнографічного товариства” (1925). Журнал “Побут” (1928–1930).

Етнографічні дослідження художника Ю. Павловича. Науково-дослідна діяльність М. Біляшівського, Данила Щербаківського в Києві та Вадима Щербаківського в Полтаві. Методично-дослідна робота А. Лободи та В. Петрова. Стаття А. Лободи “Сучасний стан і чергові завдання української етнографії”. Діяльність відділу примітивної культури, Комісії краєзнавства (1922) та культурно-історичної комісії Академії Наук. Серійне видання “Київ та Північне Лівобережжя”.

Катерина Грушевська і її етнографічна спадщина. Київський координаційний центр з регулювання етнографічної діяльності в Полтаві, Чернігові, Харкові, Одесі, Вінниці, Сосниці, Коростені, Охтирці, Конотопі, Ромнах і багатьох інших містах і селах України.

Етнографічна діяльність Д. Яворницького, В. Кравченка, К. Черв'яка, П. Рябкова, Я. Новицького, Є. Сіцинського.

Репресії проти українських вчених-етнографів (В. Кравченко, М. Рудинський, К. Грушевська, К. Мощенко, Ф. Ерст, А. Онищук, Н. Заглада, Л. Шульгіна та багато інших). Ліквідація етнографічних закладів, установ та видань на поч. 30-х рр. XX ст.

Рекомендована література

Борисенко В. Нариси з історії української етнології 1920–1930-х років. – К.: Унісерв, 2002. – 92 с.

Гуржій О. І., Парахіна М. Б. Етнологічні осередки України в 20-х – на початку 30-х років XX ст.: Нарис діяльності. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2004. – 248 с.

Крикун Ю. Звичаєве право українців у наукових дослідженнях 1920-х – початку 1930-х років. – К.: Дуліби, 2016. – 200 с.

Лобода Т. Василь Кравченко. Громадська, наукова та просвітницька діяльність. – К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2008. – 238 с. ; іл.

Музиченко С. М. Біля витоків української радянської етнографії (Діяльність Етнографічної комісії ВУАН) // НТЕ. – 1986. – № 4. – С. 21–27.

Петров В. Спроби монографічного дослідження села // Етнографічний вісник. – К., 1925. – Кн. 1. – С. 84–89.

Токарев С. А. Ранние этапы развития советской этнографической науки (1917 г. – середина 1930-х годов) // Очерки истории русской этнографии, фольклористики и антропологии. Вып. V. Москва: Наука, 1971. С. 111–120.

Тема 10. Основні тенденції розвитку етнологічної наука на західноукраїнських землях та в діаспорі у 20-30-х рр. XX ст.

Несприятливі умови для розвитку етнографічної науки в Галичині. Етнографічна комісія НТШ на чолі з В. Гнатюком та Ф. Колессою. Несистематичність видань “Етнографічного збірника” та “Матеріалів до української етнології”.

Етнологічні студії у Львівському університеті. Праця А. Фішера “Rusini”. Підготовка молодого покоління українських етнологів (І.Гургула, К.Матейко, Р.Гарасимчук та ін.) у формуванні яких важливу роль відіграли як університетські інституції етнологічного профілю (насамперед їхній очільник А.Фішер) та Етнографічна комісія та Музей НТШ.

Краєзнавчо-етнографічна діяльність товариства “Бойківщина” в Самборі (1928). Видання збірників “Літопис Бойківщини”. Стрийське товариство “Верховина” (1933), народознавчі товариства “Лемківщина” (Сянок, 1931), “Яворівщина” (1931) та “Стривігор” (Перемишль). Етнографічна спадщина В. Кобрииського в Коломиї.

Етнологічні студії на теренах Волинського, Поліського та Холмського воєводств. Діяльність музеїв у Луцьку та Рівному. Видання «Волинський щорічник» (“Rocznik Wołyński”) (вийшло 8 тт.), в якому друкувались статті з історії, археології, етнографії, культури, природи та краєзнавча бібліографія.

Діяльність “Крайового музейного товариства Підкарпатської Русі” (1929). Чернівецька “Спілка збирачів старовини і любителів науки народовідання”.

Рекомендована література

Пацай Т. Особливості етнографічних студій в НТШ у міжвоєнний період (на основі протоколів засідань Етнографічної комісії) // НЗ. – 2012. – № 2. – С. 294–299.

Тарнавський Р. Кафедра етнології Львівського університету. Класичний період (1910–1947): монографія. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 236 с.

Adam Fisher / pod. red. Piotra Grochowskiego i Adriana Mianeckiego. – Toruń ; Wrocław : PTL, 2015. – 71 s.

Engelking A. Poleska ekspedycja etnosocjologiczna Józefa Obrębskiego w latach 1934–1937. Organizacja. Metody badań. Problematyka. Uczestnicy // Ethnografia Polska. – Warszawa, 2001. – Т. XLV. – Zesz. 1–2. – S. 23–45.

Тема 11. Етнологічні студії в період Другої світової війни та повоєнне десятиліття

Створення Інституту фольклору АН УРСР (1936). Становище етнографічної науки під час війни. Повільне відновлення етнографічних осередків у післявоєнний період. Відкриття відділу етнографії в Інституті мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР (1944).

Негативні наслідки ліквідації Наукового товариства Шевченка. Реформування системи народознавчих осередків та музеїв Львова під час радянізації 1939–1941 рр. Створення Державного етнографічного музею та Львівської філії Інституту українського фольклору на чолі з Ф. Колесою (1940).

Етнографічні дослідження в умовах німецької окупації. Діяльність кабінету етнографії і фольклору Філологічної секції Об'єднання праці українських науковців у м. Львові. Етнологічні студії угорських вчених в період окупації Закарпаття.

Основні відмінності у формуванні двох провідних наукових осередків в Україні (у Києві та Львові) у середині 1940-х – на початку 1950-х рр. Найважливіші наукові проекти (“Атлас матеріальної культури західних областей України”).

Рекомендована література

Гілевич І. Комплексні Закарпатські експедиції другої половини 1940-х років: завдання, проведення та наукові результати // Українці й народи Центрально-Східної Європи: культура та історична спадщина : збірник наукових праць на пошану професора Михайла Тиводара. – Ужгород : Карпати, 2015. – С. 319–337.

Гілевич І. Українська етнографічна наука у першому повоєнному десятилітті та польові дослідження Полісся // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – Вип. 43. – С. 34–53.

Колеса Ф. Обнова української етнографії й фольклористики на Західних областях УРСР / [упоряд., підгот. тексту, передмова, коментарі, додатки, покажчик Ірини Коваль-Фучило]. – К.: Логос, 2011. – 239 с.

Тарнавський Р. Кафедра етнології Львівського університету. Класичний період (1910–1947): монографія. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 236 с.

Тема 12. Розвиток етнології в Радянській Україні в 1954–1991 рр.

Відродження етнографії на Україні.

Етнографічна нарада 1954 р. у Львові.

Роль М. Рильського і К. Гуслистого в розгортанні етнографічних досліджень. Методичні і теоретичні проблеми. Праця К. Гуслистого “До питання про утворення української нації” (1967 р.).

Основні тенденції розвитку польових етнографічних досліджень.

Найважливіші колективні наукові проекти – двотомна монографія Українці (1954–1964) та “Регіональний історико-етнографічний атлас України, Білорусії та Молдавії” (1964 – поч. 1970-х рр.).

Дослідження колгоспного та робітничого побуту.

Видання періодичного журналу “Народна творчість та етнографія” (з 1957 р.).

Історія підготовки історико-етнографічних монографій про Бойківщину, Гуцульщину та Полісся.

Рекомендована література

Гілевич І. “Регіональний історико-етнографічний атлас України, Білорусії та Молдавії” і польові дослідження в Україні (середина 1960-х – початок 1970-х рр.) / Ігор Гілевич // Народознавчі зошити. – 2011. – № 3. – С. 401–412.

Гілевич І. Внесок Людмили Шевченко у підготовку двотомної колективної монографії “Українці” (1954 – початок 1960-х років) / Ігор Гілевич // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – Вип. 16. – С. 102–120.

Гілевич І. Польові дослідження російських і білоруських етнологів та етнолінгвістів на теренах Полісся України в 1945–1980-х рр. // НЗ. – 2014. – № 1. – С. 38–47.

Гілевич І. Я. “Українці: історико-етнографічна монографія” // Енциклопедія історії України: Україна—Українці. – Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова редкол.) та ін. – К.: Наукова думка, 2019. – С. 824–827.

Гудченко З. С. Музеї народної архітектури України. – Київ : Будівельник, 1981. – 118 с.

Гуслистий К. Українська радянська етнографія (Підсумки та перспективи розвитку) // НТЕ. – 1967. – № 1. – С. 7–18.

Гуслистий К. Г. Всесоюзна етнографічна нарада 1956 р. і питання розвитку української етнографії // НТЕ. – 1957. – № 1. – С. 67–72.

Гуслистий К. Г. Стан і завдання розвитку етнографічної науки в Українській РСР // НТЕ. – 1958. – № 4. – С. 9–20.

Макарчук С. А. Етнографічні дослідження побуту робітників України в 50-х – 60-х рр. ХХ ст. // Вісник Львівського університету. Серія історична. – 2012. – Вип. 47. – С. 17–29.

Рильський М. Т. Стан і перспективи етнографії на Україні // Вісник АН УРСР. – 1954. – № 7. – С. 22–27.

Толстая С. М. Полесские экспедиции: взгляд через 50 лет // Живая старина. – 2012. – № 4. – С. 19–21.

Толстые Н. И. и С. М. О задачах этнолингвистического изучения Полесья // Полесский этнолингвистический сборник : материалы и исследования / отв. ред. Н. И. Толстой. – М. : Наука, 1983. – С. 3–20.

Тема 13. Українська етнологічна наука в діаспорі (1945 – поч. ХХІ ст.)

Етнографічний центр в Українському Вільному університеті в Празі (1921-1945 рр.). Діяльність Вадима Щербаківського, його праці “Формация української нації”, “Український етнічний тип”, “Орнаментация української хати” та ін. Дослідження Д. Антоновича, С. Русової. Створення Соціологічного інституту та Українського інституту громадознавства у Празі. Український науковий інститут в Берліні.

Етнографічна спадщина Наукового товариства ім. Шевченка та Українського Вільного університету у Мюнхені. Віктор Петров (“Походження українського народу”, 1947). Народознавчі студії

Зенона Кузелі. Європейський центр НТШ (Сарсель). Етнографічні матеріали в “Енциклопедії українознавства”.

Спадщина Олекси Воропая (“Звичаї нашого народу” та ін.). Дослідження Степана Килимника (Канада) “Український рік у звичаях в історичному освітленні”. Етнографічні дослідження Володимира Шаяна (“Віра предків наших”). Етнографічні видання Української Вільної Академії Наук у США та Мюнхені. Центр українських досліджень ім. Петра Яцика.

Етнографічні дослідження в Альбертському університеті (Канада, Едмонтон). Кафедра української культури та етнографії ім. Гуцуляків. Міжнародний університет українознавства.

Наукові студії українських вчених Словаччини (Микола Мушинка). Діяльність Музею української культури у Свиднику та його серійне видання.

Рекомендована література

Пацай Т. Зенон Кузеля: життя і народознавча діяльність. – Львів : БОНА, 2013. – 251 с.

Франко О. Наукова діяльність Віктора Петрова (40-і роки ХХ ст.) // Вісник інституту археології Львівського університету. – 2012. – № 7. – С. 68–79.

Франко О., Франко А. Наукова діяльність Вадима Щербаківського в Українському вільному університеті (1922–1951) // Науковий збірник Українського вільного університету в Німеччині. Вип. 22. До 95-річчя Українського вільного університету. Мюнхен, 2017. С. 31–51.

Тема 14. Основні тенденції розвитку етнологічної науки в незалежній Україні

Сучасні наукові дослідження. Перспективи та найближчі завдання української етнології.

Етнографічна діяльність Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України (ІМФЕ). Нові методологічні і методичні засади. Введення в науковий

обіг унікальних матеріалів, розробленій історіографічної проблематики та узагальнюючих досліджень.

Створення в 1992 р. Інституту народознавства Національної Академії Наук України на базі Львівського відділення ІМФЕ. Західноукраїнські етнографічні наукові осередки (Чернівці, Ужгород, Івано-Франківськ, Луцьк). Двомісячник ІН НАН України “Народознавчі зошити”(з 1995).

Теми етногенезу та етнічної історії. Наукові дискусії, семінари, конференції, тематичні читання. Розвиток міжнародних зв'язків. Етнографічні дослідження в українських університетах, середніх навчальних закладах, школах. Виникнення регіональних товариств.

Найважливіші колективні проекти українських етнологів: Поділля (1994), Холмщина та Підляшшя (1997), Лемківщина (2000, 2002), 4-томне фундаментальне дослідження “Етногенез та етнічна історія населення Східних Карпат”. Фундаментальне двотомне дослідження “Українці” (1999; 2005).

Постчорнобильські комплексні експедиції. Особливості методики проведення та наукові результати.

Найважливіші тематичні наукові дослідження: традиційно-побутова культура, історія української етнології.

Етнографічні видання восьми Міжнародних конгресів українознавців.

Нові виклики перед українською етнологією в умовах війни.

Рекомендована література

Гілевич І. Постчорнобильські експедиції 1993–2018 років на тлі польових дослідженнях Полісся України другої половини ХХ – початку ХХІ ст. // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. – Спеціальний випуск: На пошану професора Романа Шуста / за ред. І. Підкови, Р. Сіромського, Р. Тарнавського. – С. 952–966.

Глушко М. Постчорнобильське експедиційне етнографічне дослідження Середнього Полісся (наукові здобутки, прогалини, завдання) // НЗ. – 2006. – № 3–4. – С. 321–327.

Кирчів Р. Від чого залежала доля українського народознавства // НТЕ. – 1991. – № 4. – С. 32–36.

Наулко В. И. Украинская этнологическая наука: современное состояние и перспективы развития // Этнографическое обозрение. – 2003. – № 6. – С. 115–123.

Домашня творча письмова робота № 1

Підготувати рецензію на одне із запропонованих лектором біографічних досліджень (статей) про когось з українських етнологів (обсягом до 5 сторінок).

Перелік статей для рецензування

1. Гілевич І. Життєвий і науковий шлях етнолога, історика та мовознавця Василя Пастушина (1889–1958) // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. Вип. 49: Ювілейне видання з нагоди 350-річчя Львівського університету / за ред. Олексія Сухого. С. 245–272.

2. Гілевич І. Михайло Скорик – етнолог, історик, фольклорист // Вісник Львівського університету. Серія історична. 2014. Вип. 50: До 75-річчя історичного факультету / за ред. Руслана Сіромського та Романа Тарнавського. С. 206–243.

3. Гілевич І. Мустафа Козакевич – дослідник традиційної архітектури українців Полісся та Волині // Народознавчі зошити. 2008. № 3–4. С. 215–227.

4. Гілевич І. Наукова діяльність Людмили Шевченко у повоєнний період: полісезнавчий аспект // Народознавчі зошити. 2016. № 6. С. 1377–1387.

5. Гілевич І. Московський період діяльності карпатознавця Івана Симоненка (1943–1949 рр.) // Фортеця: збірник заповідника “Густань”. Львів: Простір-М, 2018. Кн. 3. С. 354–371.

6. Гілевич І. Фольклорно-етнографічні дослідження Якова Миколаєвича на теренах галицької Волині наприкінці XIX ст. // Вісник Львівського університету. Серія історична. Львів, 2015. Вип. 51. С. 123–175.

7. Глушко М. Михайло Грушевський – ініціатор та організатор етнографічних досліджень в НТШ // Народознавчі зошити. 2008. № 1–2. С. 14–20.

8. Глушко М. Невідомий Андрій Веретельник // Народознавчі зошити. 2012. № 6. С. 1019–1026.

9. Глушко М. Хто ж записав “Народній календар у Ровенським повіті Волинської губернії”? // Народознавчі зошити. 2011. № 1. С. 28–42.

10. Гарнавський Р. Пам’яті Адама Фішера. Життєпис професора етнології Львівського університету // Народна творчість та етнологія. 2013. № 5. С. 40–53.

11. Гарнавський Р. Станіслав Цішевський: життєпис, наукові праці та педагогічна діяльність // Народознавчі зошити. 2013. № 2. С. 279–288.

12. Гарнавський Р. Ян Фальковський: життєвий шлях та науково-педагогічна діяльність // Вісник Львівського університету. Серія історична. Львів, 2013. Вип. 48. С. 410–431.

13. Франко О. Наукова діяльність Віктора Петрова (40-і роки ХХ ст.) // Вісник інституту археології Львівського університету. 2012. № 7. С. 68–79.

14. Франко О. Наукова діяльність Федора Вовка // Український історичний журнал. 2006. № 3. С. 42–56.

15. Франко О. Науково-організаційна діяльність Віктора Петрова (20-ті – 30-ті роки ХХ ст.) // Вісник Інституту археології Львівського університету. Львів, 2010. Вип. 5. С. 84–95.

Домашня творча письмова робота № 2

Підготувати історіографічну розвідку про дослідження певної ділянки традиційної культури українців, дослідженням якої студент займається на науковому семінарі. Обсяг роботи – не менше 15 друкованих сторінок.

Основна література до курсу

Білоус В. Українські дослідники традиційної культури і побуту зарубіжних народів (XIX ст.): нариси. Львів: ІН НАН України, 2019. 255 с.

Болтарович З. Є. Україна в дослідженнях польських етнографів XIX ст. К.: Наукова думка, 1976. 139 с.

Борисенко В. З історії української етнології // Українська етнологія: Навч. посібник / За ред. В. Борисенко. Київ: Либідь, 2007. С. 70–92.

Борисенко В. Нариси з історії української етнології 1920–1930-х років. К.: Унісерв, 2002. 92 с. ; іл.

Вернюк Я. Волинь у фольклористичних дослідженнях XIX – поч. XX ст. Рівне: Волинські обереги, 2000. 148 с.

Гілевич І. Волинь в етнографічних дослідженнях XIX – початку XXI ст. // Культурно-побутові традиції українців Волині: історико-етнологічні нариси : монографія / за ред. проф. Р. Б. Сілецького. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. С. 32–106.

Глушко М. Етнографічне районування України: стан, проблеми, завдання (за матеріалами наукових досліджень другої половини XX – початку XXI століть) // Вісник Львівського університету. Серія історична. 2009. Вип. 44. С. 179–214.

Глушко М. Народознавчі студії в Науковому товаристві імені Шевченка (1895–2020). Львів, 2022. 664 с. (Серія: Українська наукова бібліотека НТШ. Ч. 52)

Глушко М. С. Методика польового етнографічного дослідження : навч. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 286 с.

Горленко В. Ф. Історіографія української етнографії і деякі засади її розробки // Матеріали до української етнології. К., 1995. Вип. 1 (4). С. 24–25.

Горленко В. Ф. Нариси з історії української етнографії та російсько-українських етнографічних зв'язків. К.: Наукова думка, 1964. 248 с.

Горленко В. Ф. Становление украинской этнографии конца XVIII – первой половины XIX ст. К.: Наукова думка, 1988. 213 с.

Горленко В., Кирчів Р. Історія української етнографії (XII – середина XIX ст.). К.: ПоліграфКонсалтинг, 2005. 400 с.

Горленко В., Пономарьов А., Скрипник Г. Еволюція українського народознавства // Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах. Опішне: Українське Народознавство, 1999. Кн. 1. С. 23–36.

Гошко Ю. Г., Кирчів Р. Ф. Деякі підсумки етнографічного дослідження Карпат // Вісник Академії наук Української РСР. 1978. № 8. С. 80–83.

Гошко Ю., Мушинка М. Історіографія етнографічного дослідження Лемківщини // Лемківщина: Історико-етнографічне дослідження у 2 т. Львів : ІН НАН України, 1999. Т. 1: Матеріальна культура. С. 13–21.

Гузій Р. Етнографічне вивчення похоронної звичаєвості українців Карпат : основні напрямки та результати досліджень // НЗ. 2003. № 3–4. С. 436–445.

Данилюк А. Г. Українські скансени. Історія виникнення, експозиції, проблеми розвитку. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 103 с.

Дельсж Р. Нариси з історії антропології. Школи. Автори. Теорії. Київ: Видавничий дім “Киево-Могилянської академії”, 2008. 287 с.

Капелюшний В. П., Казакевич Г. М., Чернищук Н. В. Українська етнологія у європейському контексті (друга половина XIX ст. – 20-ті рр. XX ст.). Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. 208 с.

Кирчів Р. Історія української фольклористики. Львів, 2017. Т. 1. Преромантична і романтична фольклористика. 523 с.

Кирчів Р. Ф. Етнографічне дослідження Бойківщини. К.: Наукова думка, 1978. 174 с.

Кирчів Р., Франко О. Становлення і розвиток української етнографії // Етнографія України: Навч. посіб. / За ред. С. А. Макарчука. Вид. 2-ге. Львів, 2004. С. 13–31.

Кожоляно Г. Етнологічні дослідження Буковини у другій половині XIX – на початку XX ст. // Матеріали до української етнології: зб. наук. праць. К., 2004. Вип. 4 (7). С. 73–83.

Колесса Ф. Історія української етнографії / [передм. Г. А. Скрипник]. К., 2005. 368 с.

Макарчук С. Історико-етнографічні райони України : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 351 с., 53 іл.

Матеріали до біографій етнологів та народознавців України / [укладачі С. М. Ляшко, С. П. Залозна]. Київ; Запоряжжя: Дике Поле, 2001. 174 с.

Мойсей А. Традиційна культура населення Буковини у наукових працях румунських дослідників другої половини ХІХ – початку ХХ ст. – Чернівці : Рута, 2005. – 303 с.

Пошивайло О. Музейний ландшафт гончарської України // Український керамологічний журнал. 2003. № 2–4. С. 5–24.

Пыпин А. Н. История русской этнографии. – В 4 т. – СПб. : Типогр. М. М. Стасюлевича, 1891. – Т. 3. Малорусская этнография. – 425 с.

Сапеляк О. Етнографічні студії в Науковому товаристві ім. Шевченка (1898–1939 р.р.). Львів, 2000. 207 с.

Скрипник Г. Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України – 85 років // НТЕ. 2006. № 5. С. 4–13.

Скрипник Г. А. Етнографічні музеї України. Становлення і розвиток. К.: Наукова думка, 1989. 301 с.

Тарнавський Р. Кафедра етнології Львівського університету. Класичний період (1910–1947): монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 236 с.

Тиводар М. П. Життя і наукові пошуки Федора Потушняка. 2-е вид. Ужгород: Гражда, 2010. 283 с.

Франко О. Навчальна програма з курсу “Історія української етнографічної науки” для студентів історичних факультетів (спеціальність “Етнологія”). – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – 23 с.

Франко О. Федір Вовк – вчений і громадський діяч. К.: Вид-во Європейського університету, 2000. 378 с.

Dzieje folklorystyki polskiej 1800–1863. Epoka przedkolbergowska / pod. red. Heleny Kapelus i Juliana Krzyżanowskiego. Wrocław; Warszawa; Kraków: Wyd-wo PAN, 1970. 528 s.

Historia etnografii polskiej / Pod. red. Małgorzaty Terleckiej. Wrocław, Zakład Narodowy im. Ossolinskich, 1973. 349 s.

Jasiewicz Z. Początki polskiej etnologii i antropologii kulturowej (od końca XVIII wieku do roku 1918). Poznań: Instytut im. Oskara Kolberga 2011. 288 s.

Lohmann R. I. Introduction: biographies of anthropologists as anthropological data // *Reviews in anthropology*. 2008. Vol. 37. P. 89-101.

Skrypnyk Hanna, Bouvard Julie, Coldefy-Faucart Anne. Les musées ethnographiques en Ukraine // *Ethnologie française. nouvelle serie*. T. 34. No. 2. Ukraine – Україна: Terrains, éveils (Avril-Juin 2004). P. 309–317. (https://www.jstor.org/stable/40990697?seq=1#page_scan_tab_contents)